

УДК 613.9:614.2

DOI <https://doi.org/10.32782/pub.health.2023.3.6>

Гущук Ігор Віталійович,
доктор медичних наук, професор,
завідувач кафедри громадського здоров'я та фізичного виховання
Національного університету «Острозька академія»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8075-9388>

Сміянов Владислав Анатолійович,
доктор медичних наук, професор,
завідувач кафедри громадського здоров'я
Сумського медичного інституту Сумського державного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4240-5698>

Вівсяник Олег Михайлович,
кандидат наук з державного управління, директор
Департаменту цивільного захисту та охорони здоров'я населення
Рівненської облдержадміністрації
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2441-99982>

Сафонов Роман Валерійович,
генеральний директор
ДУ «Рівненський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України»,
Головний державний санітарний лікар
Рівненської області
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9351-1218>

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЩОДО ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВИПУСКНИКІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я»

Актуальність. Наріжним каменем реформування національної системи охорони здоров'я є розбудова ефективної системи охорони / захисту громадського здоров'я на індивідуальному та популяційному рівнях, де ключову роль відіграє кадрова політика й кадрове забезпечення галузі.

Мета роботи – напрацювати пропозиції для подальшого внесення змін до Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників Випуск 78 «Охорона здоров'я» та наказу МОЗ України від 03.08.2021 року № 1614.

Матеріали та методи. Для досягнення поставленої мети використовували аналітичний та порівняльний методи.

Результати дослідження. У процесі проведеної роботи встановлено низку проблеми, які потребують якнайшвидшого вирішення: у штаті регіональних центрів контролю та профілактики хвороб МОЗ України не передбачені посади для бакалавра громадського здоров'я; на посаду «фахівець з громадського здоров'я» та «фахівець з довкілля та здоров'я» в штат регіональних центрів контролю та профілактики хвороб МОЗ України не приймають бакалаврів громадського здоров'я, хоча Наказом Мінекономіки від 25.10.2021 року № 810-21 «Про затвердження Зміни № 10 до національного класифікатора ДК 003:2010» у розділ 4.2. «Професіонали» додано працівників освітньої кваліфікації за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти; наказом МОЗ України від 03.08.2021 року № 1614 «Про організацію профілактики інфекцій та інфекційного контролю в закладах охорони здоров'я та установах / закладах надання соціальних послуг / соціального захисту населення» не передбачено працевлаштування бакалаврів за спеціальністю «Громадське здоров'я», які апріорі є головним кадровим потенціалом для ЗОЗ.

Висновки. Надано пропозиції на адресу МОЗ України щодо працевлаштування випускників-бакалаврів та магістрів за спеціальністю громадське здоров'я.

Ключові слова: громадське здоров'я, бакалаври, магістри, працевлаштування.

Hushchuk I. V., Smiyanov V. A., Vivsiannyk O. M., Safonov R. V. CURRENT ISSUES REGARDING EMPLOYMENT OF GRADUATES OF THE SPECIALTY «PUBLIC HEALTH»

Topicality. *The cornerstone of the reform of the national health care system is the development of an effective system of protection/protection of public health at the individual and population level, where personnel policy and personnel support of the industry play a key role.*

The purpose of the work was to develop proposals for further amendments to the Handbook of Qualification Characteristics of Workers' Professions Issue 78 «Health Care» and the order of the Ministry of Health of Ukraine dated August 3, 2021. № 1614.

Materials and methods. *Analytical and comparative methods were used to achieve the goal*

Research results. *In the course of the work, a number of problems were identified that need to be solved as soon as possible: in the staff of the regional centers for disease control and prevention of the Ministry of Health of Ukraine, there are no positions for a bachelor of public health; for the position of "public health specialist" and "environmental specialist and health", the regional centers for disease control and prevention of the Ministry of Health of Ukraine do not accept bachelors of public health, although the Order of the Ministry of Economy dated 25.10.2021 № 810-21 «On approval of Amendment № 10 to the national classifier DK 003:2010» in section 4.2. «Professionals», employees with educational qualifications at the first (bachelor's) level of higher education were also added; by order of the Ministry of Health of Ukraine dated August 3, 2021. № 1614 «On the organization of infection prevention and infection control in health care institutions and institutions/institutions providing social services/social protection of the population» does not provide for the employment of bachelors majoring in «Public Health», who a priori are the main personnel potential for health care facilities.*

Conclusions. *Proposals have been submitted to the Ministry of Health of Ukraine regarding the employment of bachelor's and master's graduates in public health.*

Key words: *public health, bachelors, masters, employment.*

Вступ. Україна, як і більшість європейських країн, сьогодні переживає складні процеси, пов'язані з реформуванням національної системи охорони здоров'я. До того ж реформа має бути оптимізована до сьогоднішніх викликів – епідемії неінфекційних та інфекційних захворювань, пандемії, а для нашої держави – ще й військова агресія з боку росії [1]. Наріжним каменем реформування є розбудова ефективної системи охорони / захисту громадського здоров'я на індивідуальному та популяційному рівнях, де ключову роль відіграє кадрова політика й кадрове забезпечення галузі [2].

Наразі найгострішими проблемами для вітчизняної сфери громадського здоров'я є втрата висококваліфікованих і досвідчених фахівців профілактичної медицини після ліквідації Держсанепідслужби, на підготовку яких держава витратила десятки років і значні кошти, і працевлаштування випускників-бакалаврів галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 229 «Громадське здоров'я», про що буде вказано нижче [3; 4].

Мета та завдання полягали в напрацюванні пропозицій для подальшого внесення змін до Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників Випуск 78 «Охорона здоров'я» (далі – Випуск 78), наказу МОЗ України від 03.08.2021 року № 1614 «Про організацію профілактики інфекцій та інфекційного контролю в закладах охорони здоров'я та установах / закладах надання соціальних послуг / соціального захисту

населення» та ін. у частині усунення певних невизначеностей щодо подальшого працевлаштування випускників за першим (бакалаврським) та другим (магістерським) рівнем вищої освіти за спеціальністю 229 «Громадське здоров'я» галузі знань «Охорона здоров'я».

Матеріали та методи. Матеріалом досліджень слугували вітчизняні нормативно-правові акти, публікації щодо міжнародного досвіду з підготовки кадрів на базових принципах охорони громадського здоров'я, власні напрацювання за цієї проблемною тематикою. Для вирішення поставлених у роботі завдань використано комплекс методів – аналітичний та порівняльний.

Результати дослідження. Постановою КМУ від 01.02.2017 року № 53 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266» галузь знань 22 «Охорона здоров'я» доповнено спеціальністю 229 Громадське здоров'я.

Основною стратегічною ціллю підготовки кадрів у сфері громадського здоров'я є реалізація політики та розбудови ефективної вітчизняної системи охорони громадського здоров'я за міжгалузевим та міжсекторальним спрямуванням відповідно до принципу «Охорона здоров'я в усіх політиках держави». Дефініцію цього принципу "Health in all policies" ми подаємо як загальнонаціональний принцип визнання пріоритетності безпеки в питаннях життя і здоров'я людини, безпечного середовища її життєдіяльності перед будь-якими іншими інтересами і цілями у сфері

господарської діяльності, розвиток суспільства на засадах сталого (збалансованого) розвитку [5; 6].

Базовим документом, що окреслює політику у сфері медичних кадрів на світовому рівні, є «Глобальна стратегія ВООЗ для розвитку кадрових ресурсів охорони здоров'я: трудові ресурси 2030 р.» та доповідь Комісії високого рівня ООН з питань зайнятості у сфері охорони здоров'я та економічного зростання «Робота в інтересах здоров'я та розвитку: інвестиції в трудові ресурси охорони здоров'я» [7].

Належну увагу в підготовці кадрів для вітчизняної системи охорони громадського здоров'я (далі – СОГЗ) приділено в «Концепції розвитку системи громадського здоров'я», яка була схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.11.2016 року № 1002-р на період до 2020 року.

Урядовим актом від 18 серпня 2017 року № 560-р затверджено план заходів щодо реалізації Концепції розвитку системи громадського здоров'я. Відповідно до п. 3 цього плану заходів передбачалося розроблення та затвердження стандартів освіти та освітніх програм за спеціальністю 229 «Громадське здоров'я» для забезпечення триступеневої підготовки (бакалавра, магістра, доктора філософії) та безперервного професійного розвитку, розроблення плану заходів з розвитку кадрових ресурсів у системі громадського здоров'я та внесення змін до національного класифікатора України ДК 003:2010 «Класифікатор професій» за напрямом «Громадське здоров'я» [8].

Відповідно до вищевказаного розпорядження наказом Міністерства освіти і науки України 12.12.2018 року № 1383 затверджено Стандарт вищої освіти за спеціальністю 229 «Громадське здоров'я» для другого (магістерського) рівня вищої освіти, для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Стандарт затверджено наказом МОН від 04.08.2020 року за № 1000, для третього (доктор філософії) – наказом МОН від 05.09.2022 року № 789.

Вперше бакалаврів громадського здоров'я з вересня 2017 року почали готувати у двох вишах України – Національному університеті «Острозька академія» (далі – НаУОА) та Сумському державному університеті (далі – СДУ). Відкриваючи нову спеціальність «Громадське здоров'я», науково-педагогічні співробітники проектних груп указаних університетів опрацювали десятки навчальних програм провідних зарубіжних університетів, які готують фахівців із зазначеної спеціальності, та підготували власні освітньо-про-

фесійні програми (ОПП) та навчальні плани, які відповідають найкращим світовим і вітчизняним практикам.

Новий Стандарт першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 229 «Громадське здоров'я» галузі знань «Охорони здоров'я» за багатьма критеріями підготовлено з урахуванням чинних ОПП та навчальних планів НаУОА та СДУ.

У I півріччі 2021 року вказані університети успішно пройшли акредитацію Національним агентством з якості вищої освіти за освітньо-професійною програмою «ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 229 «Громадське здоров'я» галузі знань «Охорона здоров'я». Наприкінці червня 2021 року відбувся перший випуск бакалаврів громадського здоров'я. У вересні-листопаді 2021 року університети провели набір і на другий (магістерський) рівень вищої освіти за вищевказаною спеціальністю.

Без сумніву, відкриття спеціальності «Громадське здоров'я» та підготовка фахівців за новими професіями в ближнє десятиліття буде надзвичайно затребуваним як з огляду на суспільний запит щодо безпечного середовища життєдіяльності, біобезпеки територій, санітарно-епідемічного благополуччя населення, так і з боку держави у сфері національної безпеки, враховуючи наслідки російської військової агресії [9].

Наразі, на наше переконання, необхідно відкривати факультети громадського здоров'я в усіх медичних ЗВО, де свого часу існували санітарно-гігієнічні факультети. Однак СОГЗ потребує не тільки лікарів-профілактів, а й фахівців, які володіють загальними та фаховими компетенціями за різним спрямуванням: основ анатомії, фізіології, патології, психології, доказової медицини, біостатистики, гігієни, епідеміології, біобезпеки, економіки, управління та ін. Знатимуть основні принципи організації діяльності з охорони громадського здоров'я і застосовуватимуть ці знання не тільки профільні спеціалісти з громадського здоров'я, а й менеджери охорони здоров'я, фахівці з медичного права, соціально-економічного напрямку галузі, промоції здоров'я, аналітики, медичної журналістики, екології тощо [6]. Тож за ініціативою кафедр громадського здоров'я та керівництва НаУОА та СДУ за сприяння ЦГЗ МОЗ України та Головного державного санітарного лікаря України (Ляшко В. К.) у 2020 році внесено зміни до національного класифікатора професій (ДК 003:2010) у частині внесення нових професій за шифром 2225.2 «Фахівець з громадського здоров'я» та «Фахівець з довкілля та

здоров'я», затверджених наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 18.08.2020 року № 1574 «Про затвердження Зміни № 9 до національного класифікатора ДК 003:2010».

Цілями спеціалізації «Громадське здоров'я» є підготовка та перепідготовка кадрів для органів публічного управління у сфері охорони здоров'я, соціального та побутового забезпечення населення, захисту довкілля, біостатистики, біоетики, біобезпеки та ін., діяльність яких буде спрямована на збереження та зміцнення здоров'я українського народу, покращення стану середовища життєдіяльності людини, усунення біологічних загроз (зокрема, біотероризму), формування здорового способу життя на засадах саногенного мислення. Таким чином, передбачається забезпечення сталого національного розвитку «Україна – 2030» через реалізацію політики та розбудову ефективної й дієвої системи охорони громадського здоров'я, що відповідає найкращим практикам і міжнародним стандартам [5].

За нашими попередніми розрахунками мінімальна кількість фахівців та спеціалістів для нової вітчизняної СОГЗ за міжгалузевим спрямуванням становитиме орієнтовно від 80 тисяч осіб, з яких близько 20 тисяч – це фахівці сфери громадського здоров'я.

Слід зазначити, що для вирішення окреслених завдань необхідні власні інституції, які мають найближчим часом науково обґрунтувати політику і практику у сфері громадського здоров'я і супроводжувати відповідними дослідженнями перебудову національної галузі охорони здоров'я України.

У цьому контексті ключовим кроком до розбудови вітчизняної системи охорони громадського здоров'я стало ухвалення закону про систему громадського здоров'я [10]. Цей закон передбачає комплексне реформування складників системи її кадрового забезпечення. Він спрямований на створення системи, орієнтованої на здорову людину, системи, здатної забезпечити організацію та впровадження заходів з надання послуг на рівні розвинених європейських держав, що відповідає намірам наближення до законодавчих, нормативних та адміністративних актів держав-членів ЄС, зокрема тих, які визначені Європейською програмою роботи на 2020–2025 рр. «Об'єднані дії для кращого здоров'я в Європі» (EPW), що викладає бачення того, як Європейське регіональне бюро ВООЗ може краще підтримувати країни нашого регіону в задоволенні очікувань громадян щодо здоров'я [11]. Це не вичерпний перелік усіх дій і сфер охорони здоров'я, які охо-

плює ВООЗ, а скоріше описується новий спосіб роботи, спрямований на ліквідацію розривів у результатах діяльності з охорони здоров'я в нашому регіоні. Він узгоджує роботу європейської організації ВООЗ із цілями в три мільярди, підтримуючи країни в їхніх зобов'язаннях щодо виконання Порядку денного зі сталого розвитку до 2030 року та Глобального плану дій щодо здорового життя та благополуччя для всіх, а також дворічної угоди [12–14].

Водночас слід зазначити й ті проблеми, які потребують якнайшвидшого вирішення.

Під час працевлаштування наших випускників-бакалаврів за спеціальністю «Громадське здоров'я» виникли деякі проблемні питання, які потребують подальшого нормативно-правового врегулювання, наприклад:

у штаті регіональних центрів контролю та профілактики хвороб МОЗ України не передбачені посади для бакалавра громадського здоров'я;

на посаду «фахівець з громадського здоров'я» та «фахівець з довкілля та здоров'я» у штат регіональних центрів контролю та профілактики хвороб МОЗ України не приймають бакалаврів громадського здоров'я, хоча Наказом Мінекономіки від 25.10.2021 року № 810-21 «Про затвердження Зміни № 10 до національного класифікатора ДК 003:2010» у розділ 4.2. «Професіонали» додано працівників освітньої кваліфікації за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти;

наказом МОЗ України від 03.08.2021 року № 1614 «Про організацію профілактики інфекцій та інфекційного контролю в закладах охорони здоров'я та установах / закладах надання соціальних послуг / соціального захисту населення» не передбачено працевлаштування бакалаврів за спеціальністю «Громадське здоров'я», які апріорі є головним кадровим потенціалом для ЗОЗ.

Для працевлаштування бакалаврів громадського здоров'я пропонуємо МОЗ України:

1. Відповідно до Зміни № 10 до ДК 0003:2010 внести зміни до Випуску 78:

– до Розділу «професіонали з вищою неметричною освітою медико-профілактичної справи у сфері охорони здоров'я»

1. ФАХІВЕЦЬ З ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я
абзац 4 Кваліфікаційних вимог викласти в такій редакції:

«Фахівець з громадського здоров'я: вища освіта першого (бакалавр), (за наявності середньої спеціальної медичної освіти, або неповної вищої освіти (молодший спеціаліст) за напрямом підготовки «Медицина», спеціальністю «Медико-профілактична справа») та дру-

ого рівня (магістр) спеціальності «Громадське здоров'я» галузі знань «Охорона здоров'я». Без вимог до стажу роботи.

Аналогічно і для

2. ФАХІВЕЦЬ З ДОВКІЛЛЯ ТА ЗДОРОВ'Я

абзац 4 Кваліфікаційних вимог викласти в такій редакції:

Фахівець з довкілля та здоров'я: вища освіта першого (бакалавр), за наявності середньої спеціальної медичної освіти, або неповна вища освіта (молодший спеціаліст) за напрямом підготовки «Медицина», спеціальністю «Медико-профілактична справа» та другого рівня (магістр) спеціальності «Громадське здоров'я» галузі знань «Охорона здоров'я». Без вимог до стажу роботи.

Це дасть змогу мотивувати до безперервного професійного розвитку, зокрема через здобуття магістерського рівня, тих фахівців, які працювали на посадах помічників-епідеміологів, помічників-гігієністів за профільними гігієнами, санітарних фельдшерів, фельдшерів-лаборантів та ін.

2. Внести зміни до пп. 4.5 додатка № 6 «Положення про відділ з інфекційного контролю закладу охорони здоров'я та установи / закладу надання соціальних послуг / соціального захисту населення» наказу МОЗ від 03.08.2021 р. № 1614 «Про організацію профілактики інфекцій та інфекційного контролю в закладах охорони здоров'я та установах / закладах надання соціальних послуг / соціального захисту населення» в частині призначення на керівні посади ВІК осіб за спеціальністю 229 «Громадське здоров'я».

Для посилення якості та збільшення кількості абітурієнтів необхідно внести зміни до Стандарту першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 229 «Громадське здоров'я» галузі знань «Охорони здоров'я» в частині надання можливості здобувати заочно вищу освіту для першого (бакалаврського) рівня за наявності середньої спеціальної медичної освіти або неповної вищої освіти (молодший спеціаліст) за напрямом підготовки «Медицина», спеціальності «Медико-профілактична справа».

Окремо слід зауважити, що відповідно до постанови КМУ від 07.07.2021 р. № 762, шифр 0413 – *Management and administration (Управління та адміністрування)* Міжнародного стандарту класифікації освіти є єдиним шифром у галузі знань 22 «Охорона здоров'я» віднесенням до спеціальності 229 «Громадське здоров'я» та уніфікованим за аналогічним шифром до галузі знань 07 «Управління та адміністрування» та 28 «Публічне управління та адміністрування».

Вищевказане потребує внесення змін до Випуску 78 в Розділі «кваліфікаційні характеристики керівники»: «генеральний директор (директор) / начальник (завідувач) закладу охорони здоров'я»; «заступник генерального директора (директора) / начальника (завідувача) закладу охорони здоров'я»; заступник начальника головного управління, управління (самостійного відділу, служби) охорони здоров'я місцевої державної адміністрації; начальник головного управління, управління (самостійного відділу, служби) охорони здоров'я місцевої державної адміністрації; «головний державний санітарний лікар»; заступник головного державного санітарного лікаря в частині можливості обіймати вищевказані посади магістрам громадського здоров'я без додаткової спеціалізації.

Нагальним загальнодержавним питанням кадрової політики у сфері громадського здоров'я є розробка та затвердження «Національного плану розвитку кадрового забезпечення системи охорони громадського здоров'я до 2030 року» за міжгалузевим та міжсекторальним спрямуванням «Охорона здоров'я в усіх політиках держави» на основі оцінки найкращих практик зарубіжного та вітчизняного досвіду. Необхідно визначити ті вітчизняні напрацювання з підготовки кадрів для сфери громадського здоров'я, які не мають відповідних аналогів на міжнародному рівні. Потребує поглиблення співпраці з відповідними європейськими асоціаціями, наприклад Асоціацією шкіл охорони громадського здоров'я Європейського регіону (ASPHER), Агентством з акредитації у сфері громадського здоров'я (APHEA). Європейською асоціацією охорони громадського здоров'я (EUPHA); EuroHealthNet; Європейським альянсом охорони громадського здоров'я (EPHA); Європейською асоціацією управління охороною здоров'я (EHMA). До того ж унікальний досвід України її вітчизняних шкіл профілактичної медицини з протидії загрозам та надзвичайним ситуаціям у сфері громадського здоров'я має бути збережений та поширений через уніфікацію освітніх програм у європейському регіоні.

Висновки. Встановлено, що реформа галузі охорони здоров'я в Україні передбачає зміщення акценту національної політики з лікувально-діагностичної на профілактичну через розбудову нової системи охорони громадського здоров'я, зростатиме попит не тільки на кадри медичних працівників різної кваліфікації та освітнього рівня, а й на фахівців, які будуть задіяні у сфері громадського здоров'я за міжгалузевим та міжсекторальним спрямуванням.

На основі результатів проведеного дослідження визначено проблемні питання щодо працевлаштування випускників першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти за спе-

ціальністю 229 «Громадське здоров'я» галузі знань «Охорона здоров'я» та підготовлено пропозиції для МОЗ України щодо внесення змін до відповідних нормативно-правових актів різного рівня управління.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Спеціальна сесія Європейського регіонального комітету ВООЗ, 10–11 травня 2022 р. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/un-geneva/special-session-who-regional-committee-europe-joint-declaration_en?s=62
2. Європейський план дій по зміцненню потенціалу і послуг охорони громадського здоров'я. Європейський регіональний комітет EUR/RC62/12 Rev.1 Шістдесят друга сесія +EUR/RC62/Conf.Doc./6 Rev.2 2. URL: http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0008/171773/RC62wd12rev1-Rus-updated.pdf
3. Гушук І. В. Підготовка кадрів для системи громадського здоров'я в контексті європейської інтеграції. Кадрова політика у сфері охорони здоров'я в умовах загроз національній безпеці України: Матеріали щорічної Всеукраїнської наук.-практ. конф. за міжнародною участю (Київ, 23 березня. 2017р.) / за заг. ред. В. С. Куйбіди, В. М. Князевича, Н. О. Васюк. Київ : ТОВ «ДКС-Центр», 2017. 208 с., С. 40–43.
4. Гушук І. В. До проблемних питань кадрового забезпечення сфери громадського здоров'я. «Громадське здоров'я в соціальному і освітньому просторі – виклики в умовах глобалізації суспільства та перспективи розвитку»: матеріали Четвертого наук. симп. з міжнар. участю з громад. здоров'я, 21–23 верес. 2022 р. Тернопіль : ТНМУ, 2022. 68 с., С. 4–5.
5. Медико-соціальні засади публічного врядування у сфері охорони здоров'я : колективна монографія / за заг. Ред. М. М. Білинської, Н. О. Васюк, О. Д. Фірсової. Київ : НАДУ, 2018. 416 с.
6. Україна після коронакризи – шлях одужання : наук. доп. / Я. А. Жаліло (кер. авт. кол.), Я. Б. Базиліук, С. В. Ковалівська, О. О. Коломієць та ін.; Наукова доповідь. Національний інститут стратегічних досліджень. Київ : НІСД, 2020. 304 с.
7. Глобальна стратегія ВООЗ для розвитку кадрових ресурсів охорони здоров'я: трудові ресурси 2030 р. URL: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/253394>
8. Про схвалення Концепції розвитку системи громадського здоров'я. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1002-2016-%D1%80#Text>
9. Гушук І. В., Анчишкін А. І., Волощук О. В. Стратегічні напрями розбудови системи охорони громадського здоров'я України. Довкілля та здоров'я. 2020. № 3(96). С. 4–9.
10. Про систему громадського здоров'я : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2573-20#Text>
11. Європейська програма роботи на 2020–2025 рр. – «Об'єднані дії для кращого здоров'я в Європі» (EPW). URL: <https://www.who.int/europe/about-us/our-work/european-programme-of-work>
12. Дворічна угода про співпрацю (BCA) 2022–2023. URL: <https://www.euro.who.int/en/countries/ukraine/areas-of-work/biennial-collaborative-agreement-bca-2022-2023>
13. Цілі сталого розвитку: Україна. Національна доповідь. 2017. 176 с. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf>
14. Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Розпорядження КМУ від 17 вересня 2014 р. № 847-р.

REFERENCES:

1. Spetsialna sesiia Yevropeiskoho rehionalnoho komitetu VOOZ, 10-11 travnia 2022r. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: https://www.eeas.europa.eu/delegations/un-geneva/special-session-who-regional-committee-europe-joint-declaration_en?s=62 [in Ukrainian]
2. Evropeyskyi plan dii po zmitsnenniu potentsialu i posluh okhorony hromadskoho zdorov'ia /Evropeyskyi rehionalnyi komytet EUR/RC62/12 Rev.1 Shistdesiat druha sesiia +EUR/RC62/Conf.Doc./6 Rev.2 2 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0008/171773/RC62wd12rev1-Rus-updated.pdf [in Ukrainian]
3. Hushchuk I.V. (2017). Pidhotovka kadriv dlia systemy hromadskoho zdorov'ia v konteksti yevropeiskoi intehratsii /I.V.Hushchuk //KADROVA POLITYKA U SFERI OKHORONY ZDOROV'IA V UMOVAKh ZAHROZ NATSIONALNII BEZPETSI UKRAINY:Materialy shchorichnoi Vseukrainskoi nauk.-prakt. konf. za mizhnarodnoiu uchastiu (Kyiv, 23 bereznia. 2017r.) /za zah. red. V.S.Kuibidy, V.M.Kniazevycha, N.O.Vasiuk.-K.: TOV «DKS-Tsentr», 208s. m.Kyiv.-2017. S.40–43. [in Ukrainian]
4. Hushchuk I.V. (2022). DOPROBLEMNYKh PYTANKADROVOHO ZABEZPEChENNIa SFERY HROMADSKOHO ZDOROV'IA / I.V.Hushchuk //«Hromadske zdorov'ia v sotsialnomu i osvithnomu prostori – vyklyky v umovakh hlobalizatsii suspilstva ta perspektyvy rozvytku»: (materialy Chetvertoho nauk. symp. z mizhnar. uchastiu z hromad. zdorov'ia, 21–23 veres. – Ternopil : TNMU, 2022. – 68 s.) S.4–5. [in Ukrainian]
5. Medyko-sotsialni zasady publicnogo vriaduvannia u sferi okhorony zdorov'ia : kolektyvna monohrafiia / za zah. Red. M. M. Bilynskoi, N. O. Vasiuk, O. D. Firsovoi. Kyiv : NADU, 2018. 416 s. [in Ukrainian]
6. Ukraina pislia koronakryzy – shliakh oduzhannia : nauk. dop. / [Ia. A. Zhalilo (ker. avt. kol.), Ya. B. Bazylіuk, S. V. Kovalivska, O. O. Kolomiiets ta in.]; Naukova dopovid. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen.– Kyiv : NISD, 2020. – 304 s. [in Ukrainian]

7. «Hlobalna stratehiia VOOZ dlia rozvytku kadrovykh resursiv okhorony zdorov'ia: trudovi resursy 2030 r.» [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu :<https://apps.who.int/iris/handle/10665/253394> [in Ukrainian]
8. Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku systemy hromadskoho zdorov'ia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu :<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1002-2016-%D1%80#Text> [in Ukrainian]
9. Hushchuk I. V., Anchyshkin A. I., Voloshchuk O. V. (2020). Stratehichni napriamy rozbudovy systemy okhorony hromadskoho zdorov'ia Ukrainy. Dovkillia ta zdorov'ia. № 3(96). S. 4–9. [in Ukrainian]
10. Zakon Ukrainy «Pro systemu hromadskoho zdorov'ia» [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2573-20#Text> [in Ukrainian]
11. Yevropeiska prohrama roboty na 2020–2025 rr. – «Ob'iednani dii dlia krashchoho zdorov'ia v Yevropi» (EPW), [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.who.int/europe/about-us/our-work/european-programme-of-work> [in Ukrainian]
12. Dvorchna uhoda pro spivpratsiu (VSA) 2022-2023 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://www.euro.who.int/en/countries/ukraine/areas-of-work/biennial-collaborative-agreement-bca-2022-2023> [in Ukrainian]
13. Tsili staloho rozvytku: Ukraina. Natsionalna dopovid. 2017. 176 s. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf> [in Ukrainian]
14. Pro implementatsiiu Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym Spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony. Rozporiadzhennia KМУ vid 17 veresnia 2014 r. № 847-r. [in Ukrainian]